

Професор др *Маја* СТАНИВУКОВИЋ*

НЕСТРУЧНА ОБРАДА ВАЖНЕ ТЕМЕ: ЗАШТО ЈЕДНУ ПРЕПОРУКУ ЗА ИЗМЕНУ ЗАКОНА О АРБИТРАЖИ ТРЕБА У ПОТПУНОСТИ ЗАНЕМАРИТИ

Резиме

У овом раду, аутор анализира Извештај Савета за борбу против корупције од 17.01.2018. „о предности уговарања надлежности домаће арбитраже“ који садржи препоруке Влади да изврши измене Закона о арбитражи. Аутор сматра да је извештај нестручно састављен, да му недостају чињенице и анализа и да стога ни закључци који су изведени нису исправни. Посебно је важно да у извештају није истакнут ниједан проблем везан за примену одредаба закона у пракси и да се измене које се предлажу односе на питања која се нигде у свету не уређују законима о арбитражи. На пример, једна од препорука је да се закон мења како би се мењала свест субјеката који располажу јавном својином о томе да је пожељно уговорати домаћу арбитражу. Затим, Савет износи став да је држава дужна да ограничи уговарање арбитраже у одређеним светским центрима у којима су трошкови арбитраже високи, за субјекте који се финансирају из државних средстава. Даље препоруке су да се Законом о арбитражи уреди поступак избора арбитра и правних тимова који заступају правна лица која располажу јавном својином, субјекти који „припремају документацију“ и „начин на који ћемо се понашати као предлагач арбитра, ако тог арбитра друга страна не прихвати као члана већа.“ Због низа недостатака који се у раду анализирају, аутор сматра да извештај високог тела као што је Савет може нанети штету развоју арбитраже у Србији.

Кључне речи: арбитража, закон о арбитражи

* Професорка Универзитета у Новом Саду и председница Београдског арбитражног центра. Била је члан радне групе за израду Закона о арбитражи.

1. Увод

Јавност је обавештена да је Савет за борбу против корупције 17.01.2018. године доставио Влади Републике Србије „Извештај о предности уговарања надлежности домаће арбитраже“. Овај документ је достављен и Министарству правде, Државном правобранилаштву и другим субјектима.¹ У Извештају су дате препоруке за измену Закона о арбитражи (ЗоА).²

Документ се састоји од шест делова од којих је један насловљен: „нестручност у вођењу арбитражних спорова“. Са жаљењем се може констатовати да је управо нестручност једна од одлика овог реферата. Друге су: недостатак чињеница и анализе из чега проистичу и погрешни закључци. Паушалне и нетачне оцене о квалитету законодавства и погрешне препоруке могу нанети штету развоју арбитраже у Србији.³

У уводном делу налази се референца на један извештај истог тела из 2012. године насловљен: „Међународни арбитражни спорови у процесу приватизације и штетно поступање Агенције за приватизацију“:

“У наведеном извештају дате су препоруке да се изврше одговарајуће измене прописа, јер Закон о арбитражи који је донет у 2006. години, више није пратио промене у привредном животу земље, нове односе у нашем друштву, али ни промене у привредним односима земље са иностраним партнерима у складу са тржишном економијом у свету.”⁴

Међутим, у ранијем извештају нема говора о изменама ЗоА. Такође, ни речи о променама у привредном животу земље, о новим односима у нашем друштву нити о променама у привредним односима земље са иностраним партнерима.

Даље се наводи да је тај ранији извештај био „последица уочених пропуста насталих у вођењу арбитражних спорова због чега смо већину спорова везаних за приватизацију изгубили.“ Међутим, ранији извештај

1 „Извештај о предности уговарања надлежности домаће арбитраже“ (2018), (у даљем тексту: Извештај), стр. 2.

2 Закон о арбитражи, "Сл. гласник РС", бр. 46/2006.

3 Савет за борбу против корупције (у даљем тексту: Савет) основан је Одлуком Владе Републике Србије 11. октобра 2001. године. Према информацији на вебсајту Савет је стручно, саветодавно тело Владе Србије основано са задатком да сагледа активности у борби против корупције, да предлаже Влади Републике Србије мере које треба предузети у циљу ефикасне борбе против корупције, као и да прати њихово спровођење и да даје иницијативе за доношење прописа, програма и других аката и мера у тој области.

4 Извештај, стр. 2.

се бави само о пропустима Агенције за приватизацију који су се, по тадашњој оцени Савета, састојали прво, у неоправданом раскидању великог броја приватизационих уговора и друго, у неизвршењу неповољних арбитражних одлука, посебно арбитражних одлука у предметима Uniworld Holdings Limited-a (UHL-a) против Агенције за приватизацију, Путника и Србијатуриста. Што је најважније, у том извештају не износи се тврдња да су спорови изгубљени због било каквог пропуста у вођењу арбитражних спорова нити због недостатака у ЗоА.

Напротив, критикује се рад Агенције за приватизацију и констатије да је „У оба спора [са америчким холдингом Uniworld Holdings Limited] Агенција ...без правног основа раскинула купопродајни уговор.“ Међутим, Савет сада, 2018. године, износи друкчију оцену:

„Према стручној процени арбитражне спорове Република Србија није требало да изгуби, јер се радило о споровима у којима инострани купци, углавном, нису извршавали своје уговорне обавезе у односу на инвестициона улагања, што је био разлог раскида уговора.“⁵

Повод за извештај из 2018. везан је, како кажу његови аутори, за лоше резултате које наша земља остварује у арбитражним споровима који се воде пред међународним арбитражним судовима. Као пример се наводи случај Митилинеос против Републике Србије (Mitilineos).⁶ Забринут због тога, Савет је одлучио да „изврши кратку анализу арбитражног законодавства“ и да „предложи промене које ће довести до нове праксе“.⁷ Та нова пракса састоји у следећем:

„Наиме, наше фирме које располажу јавном својином, пре закључења уговора са инофирмама који ће садржавати компромисорну клаузулу (клаузулу о надлежности), треба претходно да спроведу поступак у којем ће анализом свих чињеница доћи до одлуке да ли да се уговара надлежност наше или стране арбитраже.“⁸

5 Савет не открива чија је стручна процена довела до овог закључка. Могла би се оспорити теза да је Србија уопште изгубила толико много спорова. У сваком случају, таква тврдња морала би да буде покрећена темељним истраживањем. Када је у питању спор између UHL-a с једне стране и Агенције за приватизацију и Путника, с друге стране, Савет није тачно приказао исход спора. Чињеница је да основни тужбени захтев тужиоца у овом спору није усвојен, што би требало да буде познато Савету, будући да тврди да је имао увид у списе овог спора.

6 При том је пропуштено да се наведе да је привредно друштво Митилинеос изгубило први спор који је водио против Републике Србије по истом међународном уговору. Вид. вест о одлуци од 23. септембра 2009. године (одлука није објављена). <https://www.italaw.com/cases/725>

7 Извештај, стр. 2.

8 Извештај, стр. 3.

Као да то зависи само од анализе и одлуке „наше фирме која располаже јавном својином“, а не од преговора и споразума са „инофирмом“, помислио би свако ко се помало разуме у уговоре са иностраним елементом. За закључење споразума о арбитражи потребна је сагласност обе стране.⁹

2. Прво поглавље: Савет даје анализу

Прво поглавље насловљено „Кратка анализа прописа“ почиње уопштеним констатацијама Савета о законодавству попут следећих: сваки закон мора „да одсликава стваран живот и одражава намеру да се нешто у друштву промени или да се само поправи“ и „живот јури напред и не може да чека да администрација покрене своје увек прегломазне органе да би се донео један закон који треба нешто да промени или поправи“. Затим следи главна теза:

„Савет сматра да су привредна дешавања у земљи али и у иностранству отишла далеко у свом развоју и да је крајње време да покушамо да променимо Закон о арбитражи који је донет 2006. године.“ Износе се и два циља законодавних промена: а) „да укинемо [sic!] неке лоше навике у привреди као што је олако уговорање надлежности страних арбитража“ и б) „да кроз арбитражне спорове почнемо да штитимо интересе наше земље.“

Било би очекивано да Савет објасни која је привредна „дешавања“ у земљи и у иностранству имао у виду и да ли опис да су „отишла далеко у свом развоју“ значи да су се развијала у добром или у лошем правцу. Међутим, ова кључна претпоставка за промену закона није даље разрађена. Мистериозна „дешавања“ и правац њиховог развоја, Савет је препустио имагинацији читаоца.

Уместо тога, Савет започиње „анализу“ садржине закона. У првој реченици, као што се види, преписан је скоро дословно члан 1 ЗоА.¹⁰ У другој реченици спојен је текст члана 2, став 1 и члана 3, став 1, додуше са једном грешком у преписивању.¹¹ У следеће три реченице, преписани су ставови 2 и 3 члана 16.¹² У дугачком пасусу који следи, преписан је члан

9 Закон о арбитражи, чланови 9-12 и 58, Њујоршка конвенција о признању и извршењу страних арбитражних одлука, чланови II и V, Европска конвенција о међународној трговинској арбитражи, чланови V и IX.

10 Извештај, стр. 4.

11 Ibidem.

12 Ibidem.

17 у целости.¹³ После њега, преписан је члан 19, а затим члан 32 чија садржина је, по оцени аутора, заслужила да се препишу само прва два става. На крају је дата паушална оцена:

„Наведене одредбе Закона дају само основна правила, која су потпуно недовољна да се побољша стање у нашим арбитражним споровима.“

Теза да су правила „потпуно недовољна“ није образложена. ЗоА садржи седамдесет чланова који су слични по садржини законима о арбитражи других земаља.¹⁴ Такође ни стање у нашим арбитражним споровима није описано, нити је дат неки преглед или бар оквирни попис или статистика. Вероватно чланови Савета за борбу против корупције мисле да је преписивање у правној науци исто што и правна анализа, јер после наведеног, волшебно ваде из шешира закључке о томе шта треба да се ради да би се проблеми са Законом, који додуше нису изнети на светло дана, решили.

Оно што је најважније по мишљењу Савета, јесте да се закон мења тако да сви субјекти који располажу јавном својином „сазнају да ми имамо Арбитражни суд, који се код нас зове Стална арбитража при Привредној комори Србије“ и да се подигне свест поменутих субјеката о томе да би „могли и морали да у уговорима уговорају надлежност наше арбитраже.“¹⁵

Савет за борбу против корупције, дакле, саветује држави да стави у погон законодавну машинерију, Министарства, Владу и посланике у Скупштини, не би ли се јавна предузећа упознала са постојањем Сталне арбитраже при Привредној комори и подстакла да користе њене услуге.

Није ли екстравагантано, мењати закон, само зато да би се државни субјекти обавестили о нечему што иначе пише на вебсајту Привредне коморе? Осим тога, Стална арбитража је основана Законом о привредним коморама,¹⁶ а њен правилник објављен је у Службеном гласнику,¹⁷ па изгледа сувишно понављати те информације у ЗоА. Што се другог циља тиче, велико је питање да ли би Влада уопште могла, када би и хтела, да предложи, а Скупштина усвоји измену закона коју Савет сугерише, којом

13 Ibidem, str. 4-5.

14 В. нпр. Закон о арбитражи Словеније (Uradni list RS, št. 45/08, 52 члана); Закон о арбитражи Аустрије (SchiedsRÄG 2013", BGBl. I Nr. 118/2013, 42 члана), Швајцарски закон о међународном приватном праву, одредбе о међународној арбитражи (чл. 176-194).

15 Ibidem, str. 5.

16 Закон о привредним коморама, "Сл. гласник РС", бр. 112/2015, члан 31.

17 Правилник о сталној арбитражи при Привредној комори Србије, Службени гласник РС, бр. 101/2016.

би се субјекти у државној својини законом обавезали или бар подстакли да уговарају арбитражне услуге ове или било које друге институције?

ЗоА не би могао да садржи такву норму из више разлога. Прво, арбитражно решавање спорова може се посматрати из два угла – с једне стране, као обављање правосудне функције уместо судова, на основу споразума странака,¹⁸ али истовремено и као пружање услуга странкама које су то уговориле и које за ту услугу, брзог, стручног и ефикасног решавања спорова, плаћају одговарајућу цену.¹⁹ Стална арбитража је само институција, сервис који се бави организовањем арбитражних поступака, а спорове решавају арбитраи.²⁰

Услуге решавања спорова пружају се на отвореном и слободном тржишту, а субјекти који их пружају су равноправни без обзира на то да ли су у јавној својини или у неком другом облику својине.²¹ Забрањени су акти којима се, супротно закону, ограничава слободна конкуренција, стварањем монополског или доминантног положаја.²²

Законодавац не би могао да обавезе учеснике на тржишту да при уговарању дају предност једној или другој институцији која се бави услугама решавања спорова јер би тиме створио повлашћен положај на тржишту услуга. Штавише, на српском тржишту решавања спорова учествују и друге домаће и иностране арбитражне институције. На пример, у Извештајима Савета из 2012. и 2018. помињу се спорови између Агенције за приватизацију и америчког привредног друштва Uniworld Holdings Limited (UHL). Оба спора решена су у Србији, конкретно у Београду, али у организацији Међународног арбитражног суда Међународне трговинске коморе у Паризу (енгл. ICC). Савет их погрешно идентификује као арбитраже које су спроведене „изван наше државе“. Међународна привредна комора пружа арбитражне услуге свуда у свету, арбитраи по њеним правилима и у њеној организацији суде у сваком месту где се странке договоре, па тако и

18 Закон о арбитражи, члан 64, став 1 и 2: „...арбитражна одлука има снагу ...правноснажне судске одлуке.“

19 Закон о арбитражи, члан 18: „Странке сnose трошкове арбитраже.“

20 Закон о арбитражи, члан 4, став 2: „Спор за који је уговорена арбитража решава арбитражни суд, који чине арбитраи.“ члан 6, ст. 1 и 2: Арбитражно решавање спора организује стална арбитражна институција, у складу са својим правилима и овим законом, када је то предвиђено споразумом странака. Сталне арбитражне институције могу да оснују привредне коморе, професионална и струковна удружења, удружења грађана у складу са њиховим оснивачким актом и овим законом, ако је то у сагласности са њиховом делатношћу.

21 Устав РС, члан 82 и члан 84.

22 Устав РС, члан 84, став 2.

на нашој територији. Арбитражне одлуке, донете у арбитражном поступку спроведеном по правилима МТК,²³ ако су донете у Србији (као што је то био случај у оба спора између Агенције и UHL-a), имају по нашем закону снагу домаће правноснажне судске одлуке.²⁴

У ствари, и само давање предности Сталној арбитражи у односу на остале институције у извештају Савета могло би се сматрати кршењем правила о равноправности и слободи конкуренције. Савет је као тело основано одлуком Владе Републике Србије дужан да једнако третира све учеснике на тржишту. Међутим, Савет је у Извештају, као „нашу арбитражу“ означио само институцију коју је основала Привредна комора и посветио похвалама њених услуга три странице.²⁵ Тиме је Савет учинио „медвеђу услугу“ овој институцији. Наиме, пошао је од имплицитне претпоставке да би домаћи, тј. „наши“ субјекти у јавној својини добијали спорове ако би их решавали арбитри „наше“ арбитраже.²⁶

Друго, законска одредба која би наметала обавезу правним лицима која располажу средствима у јавној својини да у споровима са иностраним елементом уговарају арбитражу са седиштем у Србији била би идиосинкратична, ретка у упоредном арбитражном праву и аутоматски би ставила нашу земљу на мапу несигурних дестинација за улагање и пословање.²⁷ То би био погрешан потез у дефинисању инвестиционог и пословног профила

23 Национални одбор МТК у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, основан је 1927. године.

24 Закон о арбитражи, члан 64, став 1.

25 Извештај 2018, стр. 9-11.

26 Претпоставка Савета о пристрасности ове институције није тачна. Према сазнању аутора, у многим споровима који су се водили пред Спољнотрговинском арбитражом, као претечом Сталне арбитраже, страна привредна друштва су добијала спорове покренуте против домаћих друштава. Такође, претпоставка да ће у поступку који организује Стална арбитража судити увек домаћи арбитри није тачна. Према Правилнику Сталне арбитраже, арбитри могу да буду и странци, а странке могу да заступају страни адвокати. В. Правилник о сталној арбитражи, члан 5, став 3.

27 Битно друкчије су одредбе кинеског Закона о арбитражи које дозвољавају кинеским привредним друштвима да уговарају арбитражу у иностранству (ван копног дела Кине) само ако уговор, односно спор садржи прописани инострани елемент. Према члану 552 тумачења Врховног народног суда о примени Закона о грађанском поступку Републике Кине, сматра се, између осталог, да уговор садржи инострани елемент ако је бар једна од странака страном лице, страном привредно друштво или организација. При том, правна лица основана у Кини која су у својини странаца сматрају се кинеским правним лицима. То значи да по правилу за спор између два друштва основана у Кини не може да се уговори арбитража у иностранству, осим ако је реч о предмету спора који је другим елементима везан за територију стране државе. Liyu Denning Jin, China, Gar News, Commercial Arbitration 2017, <https://globalarbitrationreview.com/jurisdiction/1000181/china>

земље који би дао критичарима прилику да примете да таква ограничења слободе уговарања нису постојала за државна предузећа ни у време Хладног рата. Аутоматски би се дезавуисала неутралност и непристрасност домаћих арбитра ако би се у закону прецизно одредило или наговестило да је домаћа арбитражна институција пожељнија од стране.

Савет за борбу против корупције сматра да је погрешно што држава у ЗоА или у неком другом пропису није ограничила право субјекта који располажу државном својином да у споровима у области приватизације уговарају арбитражу у иностранству.²⁸ Треба приметити да слободан избор места арбитраже спада у фундаментална начела арбитражног поступка.²⁹ Таква одредба ЗоА била би супротна Европској конвенцији о међународној арбитражи (ЕК) која предвиђа да су правна лица која се по законима који се на њих примењују сматрају „правним лицима јавног права“, овлашћена да пуноважно закључују споразуме о арбитражи. Приликом потписивања, ратификације или приступања овој конвенцији свака држава може да изјави да ограничава горњу могућност условима наведеним у њеној изјави.³⁰ Када је ратификовала ЕК давне 1963. године, социјалистичка Југославија, као правна претходница Србије, није такву изјаву дала.³¹

ЗоА је састављен тако да буде у складу са међународним стандардима решавања спорова, у циљу да учини Србију привлачном земљом за

28 Извештај, стр. 7.

29 Као што то каже Гери Борн: „Сви најпознатији закони о арбитражи предвиђају да је седиште арбитраже „правни дом“ међународне арбитраже, а странке имају скоро неограничену аутономију да се споразумеју о месту где ће то седиште бити. С друге стране, закон о арбитражи у седишту арбитраже, а не закони других земаља, примењује се на територијалној основи на готово све аспекте вођења арбитражног поступка територијално локализованих арбитража. Ово су фундаментална начела за вођење поступка међународних трговинских арбитража која обезбеђују основни правни оквир за те поступке. Не само што су садржана у главним националним законима о арбитражи (и у националној судској пракси), она су такође обавезна на основу Њујоршке конвенције. Посебно чланови V(1)(d), V(1)(e) и (II(1) пружају дејство процесној аутономији странака да изаберу седиште арбитраже и дају фундаменталну правну важност месту арбитраже.“ Gary Born, *International Commercial Arbitration*, Second edition, p. 1574.

30 Европска конвенција о међународној трговинској арбитражи, Службени лист СФРЈ, Међународни уговори, бр. 12/63, члан II.

31 Европска конвенција има 31 државу чланицу. Само су Белгија и Летонија ставиле резерву из члана II, став 2, а Литванија је ту резерву повукла 2013. године. Видети податке о ратификацији, изјавама и резервама на сајту УН-а: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&clang=_en (проверено у фебруару 2018. године).

арбитражу. Као основни образац за његово писање узет је Модел закон о арбитражи Комисије УН за међународно трговинско право (УНЦИТРАЛ) из 1986. године,³² чији квалитет потврђује чињеница да је послужио као основ законодавства у преко 100 земаља.³³ Током припрема за израду закона, преведено је на српски језик више од 35 националних закона о арбитражи, укључујући законе Немачке, Уједињеног Краљевства и Швајцарске, и већи број правилника арбитражних институција. Део одредаба ЗоА преузет је и из ранијих одредаба Закона о парничном поступку СФРЈ³⁴ које су се примењивале током низа година. У домаћој и иностраној правној литератури и судској пракси нису истакнути значајнији проблеми у његовој примени код нас. Мењати га из разлога које је навео Савет за борбу против корупције значило би сећи здраво ткиво.³⁵

Ваља предочити и то да глобалне адвокатске канцеларије, инвестиционе банке и мултинационалне корпорације, помно прате развој националног арбитражног законодавства и праксе у свим земљама света и да реагују брзо као опрута, на сваки ксенофобичан потез који указује на жељу за успостављањем локалног утицаја на решавање међународних спорова. Таква жеља изазива подозрење у добре намере државе као пословног субјекта. Ако јавна предузећа у привредним односима са иностраним партнерима могу да уговоре само надлежност домаћег арбитражног суда чије одлуке према закону могу бити поништене од домаћег државног судства, странац ће добро размислити пре но што се упусти у правни посао са тим предузећем, а ако се на то и одлучи, цена његовог производа, услуге, или капитала биће због повећаног правног ризика утолико већа. Раширеност арбитраже у привредним споровима са иностраним елементом резултат је општег неповерења пословних људи у судове у земљи друге уговорне стране, посебно у случају када се са друге стране налази субјект у државној својини који би могао бити привилегован у привредној игри на сопственом терену. Чини се да Савет не схвата у којој мери странци, економски саветници амбасада, привредне коморе страних пословних субјеката у Србији и

32 Митровић, Добросав, "Закон о арбитражи Републике Србије", Арбитража (2006) pp. 79-85.

33 http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html

34 Закон о парничном поступку, "Сл. лист СФРЈ", nos. 4/76, 36/80, 69/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 and 35/91 and "Сл. лист ФРЈ", nos. 27/92, 31/93 and 24/94.

35 То не значи да би свака измена закона била непожељна. На пример, одређене измене потребне су због даљег развоја упоредног арбитражног права које се огледају у чињеници да је и Модел Закон УНЦИТРАЛ-а у међувремену мењан и допуњаван. Савет Владе Републике Србије за међународно приватно право поднео је Министарству привреде иницијативу за формирање радне групе за измене Закона о арбитражи 2015. године. В. Записник са 18. седнице Савета од 16. марта 2015. године, закључак по тачки дневног реда бр. 1.

други прате стање у домаћем арбитражном праву и пракси, и колико је неутралан, конструктиван и транспарентан арбитражни „миље“ важан саставни део правног режима страних улагања.

Тако стижемо до трећег разлога због којег је предлог Савета неприхватљив. Уношење предложених одредаба у закон имало би потпуно супротан ефекат. Оно би умањило шансе Србије да чешће буде прихваћена као арбитражна дестинација. Наиме, уношењем одредбе којом се домаћи субјекти који послују јавним средствима обавезују да уговарају домаћу арбитражу не би се могли приморати њихови инострани партнери да пристану на принудне арбитражне клаузуле, али би се свакако могао упропастити ЗоА и све оно што је постигнуто у овој области од његовог доношења. Јер, има показатеља да је од доношења закона порастао број међународних арбитража које се организују на нашој територији, посебно оних ад хок, без учешћа арбитражне институције, којих пре доношења закона није било.³⁶

Савет констатује да углавном сви страни партнери, у инвестиционим и трговинским уговорима, захтевају да се у уговор уврсти арбитражна клаузула са седиштем арбитражног суда у Паризу или Лондону, па се пита због чега постоји неповерење у рад наше арбитраже, под претпоставком да је то разлог због чега странци избегавају да је уговоре. Међутим, то није тако тешко разумети.

Реч је о томе да странци посматрају домаћу арбитражу као део домаћег правног система, јер подлеже контроли домаћег правосуђа путем тужбе за поништај арбитражне одлуке.³⁷ Ако је тај систем непоуздан, ако постоји и најмања могућност да ће се закони ретроактивно мењати на штету странаца, да ће судови поништавати арбитражне одлуке у корист домаћих субјеката који су спорове изгубили, или да ће и сам закон бити наклоњенији домаћој странци, онда ће за странце и домаћа арбитража (једнако као домаће судство) представљати недовољно сигурну опцију за решавање спорова. Један од показатеља о непоузданости и пристрасности домаћег правног система била би и измена закона којом би се изненада, без јасног разлога, ограничила слобода избора места арбитраже у привред-

36 Прецизних података о томе нема, али се на основу личног искуства и разговора са колегама стиче утисак да се у Београду повремено организују међународне ад хок арбитраже по арбитражним правилима УНЦИТРАЛ-а. Такође, један број међународних поступака који није занемарљив води се у оквирима најактивнијих арбитражних институција на територији Србије: ICC, Сталне арбитраже и Београдског арбитражног центра (BAC-a).

37 Закон о арбитражи, чланови 57-63.

ним споровима са иностраним елементом. Само закон без ксенофобичних примеса може да оствари циљ који Савет прижељкује, да се у Србији постепено решава све више арбитражних спорова.

Идеје Савета о посебном статусу субјеката који располажу јавном својином нису новина у нашем правном систему, нити је наша држава једина у којој је државним службеницима и њиховим саветницима синнула идеја да би интервенцијом у закону могли да реше проблем неповољних исхода спорова. Додуше, обично се то ради на нешто друкчији начин.

Крајем деветнаестог и почетком двадесетог века у Мексику, Аргентини и другим латиноамеричким државама формулисана је Калво доктрина³⁸ која садржи један кључни захтев: странци имају национални третман и не би смели да имају никаква већа права и привилегије од домаћих држављана. Из тога следи да, странци који послују или стичу својину на територији домаће државе не би требало да имају право да решавају своје спорове проистекле из тога у иностранству, већ само пред домаћим судовима. У уговоре које домаћа држава и државни ентитети закључују са страним приватним лицима уноси се Калво клаузула којом се странац одриче права да тражи дипломатску заштиту државе чији је држављанин у споровима које би могао имати из тога уговора.³⁹ Калво доктрина настала је као реакција на „дипломатију топовњача“ коју су у деветнаестом веку практиковале земље извознице капитала против држава које нису биле у стању да испуне преузете финансијске обавезе.⁴⁰ Године 1907. Конвенција Драго-Портер је окончала ову праксу усвајајући начело забране коришћења оружане силе за наплату уговорних потраживања, под условом да држава дужник прихвата арбитражу.⁴¹

Пре Другог светског рата у Краљевини Југославији донет је Закон о врховном државном правобраниоштву који је прописао да се спорови са државом могу решавати искључиво пред редовним судовима Југославије.⁴² Услед тога што је донет баш у време док је била у току једна значајна арбитража коју је против државе покренуо уговорни партнер из Швај-

38 Именована по Карлосу Калву, аргентинском правном теоретичару и једном од оснивача Института за међународно право.

39 Patrick Juillard, Calvo Doctrine/Calvo Clause Max Planck Encyclopedia of Public International Law, January 2007.

40 Wolfgang Benedek, Drago-Porter Convention (1907), Max Planck Encyclopedia of Public International Law, last updated January 2007, para. 1.

41 Ibidem, paras. 9 and 14.

42 Закон о врховном државном правобраниоштву, члан 24: „Спорове са Државом могу судити само редовни државни судови.“

царске, и што се државни правобранилац позвао на њега као разлог за ненадлежност арбитра, овај закон и његова евентуална ретроактивна примена послужили су као повод за тужбу Швајцарске против Југославије пред Сталним међународним судом у Хагу.⁴³

У то време није била реткост да држава ограничи арбитрабилност спорова у којима учествује као странка и да их стави у искључиву надлежност сопствених судова, а и данас се наилази на таква ограничења у упоредном праву. Пример на који се Југославија позвала у предмету Лозингер и који је још увек актуелан даје француско право. Спорови који проистичу из уговора са државом су неарбитрабилни према члану 2060 Грађанског законика Француске.⁴⁴ Настојања да се спорови из одређених врста уговора са државом издвоје као неарбитрабилни забележена су и у праву Словеније, Бугарске и Мађарске.⁴⁵ Мађарски пример ипак показује да су законодавне промене таквог карактера економски неодрживе. Наша суседна земља је 2011. и 2012. године донела два закона којима је искључила арбитражу у споровима који се односе на националну имовину. Правни режим почивао је на два основа. Прво, правним лицима у јавној својини забрањено је да уговарају арбитражу у уговорима грађанског права који се односе на националну имовину. Друго, неарбитрабилност је проширена на све спорове у вези са националном имовином која се налази на територији Мађарске. Ове мере биле су засноване на филозофији да се јавни интерес не може правилно заштитити у приватној арбитражи.⁴⁶ Није прошло ни три године, а законске одредбе су се морале мењати јер се на дневном реду појавио велики енергетски пројекат са

43 *Losinger & Co. (Switzerland v. Yugoslavia)*, PCIJ. Види о овом спору опширније у раду: Проф. др Маја Станивуковић Проф. др Сања Ђајић, Ретроактивна примена закона на арбитражни споразум и арбитрабилност, изложено на свечаној конференцији поводом седамдесетогодишњице Сталне арбитраже у октобру 2017. године, предато на објављивање Сталној арбитражи при Привредној комори Србије.

44 „Арбитражни споразуми се не могу склопити....за спорове који се односе на јавна тела и институције и шире у свим стварима у којима је у питању јавни поредак. (Закон бр. 75-596 од 9. јула 1975. године). Али одређене категорије јавних институција индустријског и трговинског карактера могу се овластити уредбом да склопе арбитражни споразум.“

45 У Чешкој је после губитка спора у две инвестиционе арбитраже високе вредности (ЦМЕ и Салук), група посланика у парламенту поднела предлог да се држави забрани уговарање арбитраже. Ова је иницијатива одбачена у самом повоју уз образложење да се другим средствима мора обезбедити да не дође до ситуација из којих произлазе спорови са страним инвеститорима.

46 Csongor István Nagy, *The Lesson of a Short-Lived Mutiny: The Rise and Fall of Hungary's Controversial Arbitration Regime in Cases Involving National Assets*, University of Szeged, December 2, 2016, <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2016/12/02/the-lesson-of-a-short-lived-mutiny-the-rise-and-fall-of-hungarys-controversial-arbitration-regime-in-cases-involving-national-assets/>

руским инвеститором који је у целости требало да финансира подухват, а није био спреман да се одрекне арбитраже.⁴⁷

Штавише, лишавање државних субјеката права да закључују арбитражне споразуме, губи смисао у време инвестиционе арбитраже. Латиноамеричке државе су давно одустале од Калво клаузуле и сада се често налазе у улози тужене у међународним инвестиционим арбитражама (овакве тужбе више пута је искусила и Мађарска). Закључивањем билатералних и мултилатералних споразума о заштити улагања, државе унапред пристају да буду тужене у светским центрима као што су Париз, Лондон и Вашингтон од приватних улагача који су незадовољни третманом који су добили у земљи у коју су уложили капитал. Наша држава је такође унапред дала пристанак на међународну арбитражу у око педесет таквих међународних уговора. Ти међународни споразуми имају рок важења од десет и више година. Уосталом, и тужба Митилинеоса против Србије која је послужила као повод за препоруке Савета, поднета је на основу једног таквог двостраног споразума.⁴⁸ Због тога би било узалудно и бескорисно предвидети у ЗоА одредбу којом бисмо обавезали правна лица која располажу јавном својином да утоварају домаћу арбитражу у комерцијалним уговорима, када то не би могло никако да „спасе“ државу од међународних инвестиционих арбитража као што је ова са Митилинеосом.⁴⁹

Србија од када је поново постала независна држава није покушавала да ограничити арбитрабилност спорова који се односе на јавноправне субјекте и јавну својину. ЗоА донет на самом почетку њене државне реинкарнације јасно предвиђа да свако физичко и правно лице може да уговори арбитражу, укључујући и државу, њене органе, установе и предузећа у којима она има својинско учешће. Такође, приликом нотификације сукцесије у права и обавезе Југославије у ЕК, Србија није истакла

47 IBIDEM.

48 Грчка – Споразум између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Грчке о узајамном подстицању и заштити улагања (1998) – (Службени лист СРЈ – Међународни уговори, број 2/98; ступио на снагу 1998).

49 Савет би морао знати да је други спор са Митилинеосом изгубљен не због тога што је седште арбитраже било ван Србије, већ зато што се у недоглед одлагало решавање потраживања овог привредног друштва према РТБ Бору. Према информацијама које су доступне, забрана наплате потраживања поверилаца у току поступка реструктурирања која је трајала дужи низ година, довела је до одговорности државе за експропријацију. В. чланак у дневнику Данас од 29. августа 2017. <https://www.danas.rs/ekonomija/srbija-mora-da-plati-40-miliona-dolara-grcima-zbog-rtb-bora/>

резерву на одредбе из члана II,⁵⁰ па изостанак ограничења представља и нашу међународну обавезу.⁵¹

Претходним излагањем се не доводи у питање теза Савета да би било пожељно да се домаћи субјекти који закључују уговоре са иностраним елементом, били они државни или недржавни, у што више случајева одлуче да спор повере арбитражном суду са седиштем у Србији. Оно што се оспорава је начин на који Савет сугерише да се то може постићи.

3. Друго поглавље: Савет се пита због чега се заобилази уговарање надлежности „наше“ арбитраже

У овом поглављу нема ниједне примедбе на одредбе ЗоА, односно он се ни не помиње. Уместо тога, Савет ламентира над тим што је Агенција за приватизацију током протекле деценије олако уговарала надлежност арбитражних институција у Паризу и Лондону. Пошто је уочио да су трошкови арбитраже у Лондону веома високи, Савет износи став да је држава дужна да ограничи уговарање арбитраже у том граду за субјекте који се финансирају из државних средстава.⁵² Требало би упозорити Савет да би било какве дискриминаторске одредбе којима би се ограничио избор места арбитраже такође биле штетне и неуспешне. Светски арбитражни центри се такмиче да привуку што већи број спорова и при

50 Европска конвенција у члану II, став 2 предвиђа могућност да се искључи арбитрабилност уговора са правним лицима у јавној својини. У коментару Европске конвенције наводе се разлози који су мотивисали увођење ове резерве: „Садржина члана II наишла је на велико противљење држава континенталног система у којима је правним лицима јавног права по правилу забрањено да учествују у арбитражи. Да би се изашло у сусрет овим земљама које иначе не би ратификовале конвенцију уведен је став 2 који предвиђа могућност стављања резерве на став II.” - D.T.Hascher, “European Convention on International Commercial Arbitration: Commentary”, Yearbook Commercial Arbitration (2011), стр. 517.

51 У Мађарској је за време важења два анти-арбитражна прописа о којима је било речи у претходном тексту, покренут поступак за оцену њихове уставности пред Уставним судом Мађарске. Између осталог, суд је разматрао и питање да ли су уведена ограничења супротна обавезама Мађарске из Вашингтонске конвенције о решавању инвестиционих спорова и из Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи. Уставни суд Мађарске је заузео став да Мађарска може да се изузме из обавезе предвиђене чланом II, став 1, тако што ће отказати конвенцију, а затим јој поново приступити, како би приликом поновног приступања могла да стави резерву предвиђену у члану II став 2..Вид. Csongor István Nagy, op.cit.

52 Извештај, 7. Овај предлог касније није експлицитно формулисан у препорукама, али вероватно спада под препоруку а) (вид. стр 16 Извештаја) којом се предлаже да се у ЗоА угради претходни поступак у коме треба обрадити „критеријуме и мерила како се уговарају надлежности, односно, како се утврђују услови од којих зависи избор арбитража које ће судити у одређеним предметима;

том користе маркетинг, утицај у међународним организацијама, моћ својих држава у међународним односима и сва друга средства која су им на располагању. Лондон је успео да се позиционира као један од најуспешнијих светских арбитражних центара. Годишњи приход од арбитраже у том граду превазилази три милијарде фунти.⁵³ Не треба стога потценити способност и утицај енглеске арбитражне индустрије да привуче клијенте и да отклони препреке уговарању своје надлежности.

Уговарање арбитраже у Паризу или Лондону често је понуђено решење у општим условима уговора који се широко користе по препоруци међународних организација. На пример, у упутствима Светске банке за испоруку и инсталацију информационих система на основу једнократних тендера,⁵⁴ клаузула о решавању спорова саветује купцу, организатору тендера, који је обично јавноправни субјект, да у тендерској документацији и уговорима који се закључују са испоручиоцима, уговори арбитражу. Дате су и препоруке о садржини арбитражне клаузуле. Ако је испоручилац информационог система страно лице или конзорцијум у коме је само један од учесника страно лице предлажу се следећи начини решавања спорова: арбитража по правилима УНЦИТРАЛ-а, арбитража по правилима LCIA (Лондонски суд међународне арбитраже) и арбитража по правилима SCC (Међународни институт за арбитражу Стокхолмске привредне коморе). Ако је испоручилац домаће лице, односно лице које припада истој држави као и купац који расписује јавни тендер, предлаже се уговарање арбитраже по националном закону о арбитражи. Ова упутства Светска банка примењује свуда у свету у пројектима које она финансира или где њени стручњаци раде као консултанти. Ако Светска банка или нека друга међународна банка финансира пројекат, препоручени начин решавања спорова може бити услов да се добију одобрена средства. Руководилац или правник у неком државном органу или јавном предузећу које набавља информациони систем од страног добављача вероватно неће имати довољно смелости и утицаја да замени ове опције клаузулом о надлежности неке домаће арбитражне институције.

53 László Burger, Chapter I: The Arbitration Agreement and Arbitrability - Barriers of International Arbitration in Hungary: New Challenges for Hungarian Commercial Arbitration Austrian Yearbook on International, Pitkowitz, Petsche, Kremslehner, et al. (eds); 2011, стр. 17.

54 World Bank Supply and Installation of Information Systems Single-Stage Bidding 2008 edition. <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/brief/procurement-standard-documents-archive>

Ипак, у овом случају помоћу мало знања и умећа могло би да се избегне измештање спора у иностранство.⁵⁵ До повољнијег места арбитраже и повољнијег избора арбитра, може се доћи бољим познавањем арбитражног права. С друге стране, ограничења слободе уговарања која би долазила „одозго“, и била отворено уперена само против једног страног арбитражног центра, као што то, на жалост, сутерише Савет у односу на Лондон, не би била одржива.

Треће поглавље, као што је већ поменуто, посвећено је у потпуности предностима Сталне арбитраже при Привредној комори у односу на стране институције. Пошто у овом поглављу нема ничега што се односи на ЗоА, оно се у овом тексту може изоставити.

4. Четврто поглавље: Савет се пита ко, како и у којем поступку именује арбитра и заступнике

Критике ЗоА које Савет износи у четвртом делу Извештаја⁵⁶ неосноване су и погрешно усмерене. Прва примедба је да су у ЗоА регулисани само „спољни односи“, односно то да арбитраже предлажу странке у спору у прописаним роковима, док није регулисан поступак који се примењује код унутрашњег доношења одлука о избору и именовању арбитра. Мада није изричито речено, из контекста се види да Савет „под унутрашњим доношењем одлука“ подразумева пре свега доношење одлука од стране државних органа и других субјеката који располажу јавном својином, у ситуацији када се нађу као странка у арбитражном поступку. Друга примедба односи се на начин на који се врши избор „правних тимова који ће представљати нашу земљу, наше фирме, односно, сва она правна лица која располажу јавном својином у арбитражним споровима.“ У вези са наведеним примедбама које су резултирале препоруком Влади да мења ЗоА како би уредила ова питања, треба знати да се ни у једном закону о арбитражи не уређују ова питања. Србија би била јединствен пример у свету међународне арбитраже уколико би послушала препоруке Савета. Поступак доношења одлука унутар државних органа и других субјеката који располажу јавном својином уређен је прописима који уређују рад државних органа и организација. Одлука о одабиру пуномоћника такође

55 Наиме, ако би се изабрала арбитража по арбитражним правилима УНЦИТРАЛ-а, и допунила клаузула одредбом одредбом о седишту арбитраже и о органу именовања, што се може учинити на основу члана 6, став 1 Арбитражних правила УНЦИТРАЛ-а из 2010. године, спор би се могао решавати у ад хок арбитражи на нашој територији, а арбитраже би одредила једна од домаћих институција.

56 Извештај, 2018, стр. 11-12.

спада међу одлуке које се унутар релевантног органа доносе на начин који је регулисан посебним прописима. Ако је потребно детаљније уредити тај поступак да би се осигурали бољи резултати у именовању арбитра и одабиру пуномоћника (мада у извештају нису изнете конкретне замерке на њихов рад), треба то учинити изменом наведених закона и пратећих прописа, а не изменом ЗоА.

При том ипак треба пазити да ограничавање ингеренција и слободе одлучивања државних органа и привредних субјеката у јавној својини не доведе до избора некомпетентних арбитра и заступника. Истичемо да су Законом о јавним набавкама управо услуге заступања од стране адвоката у поступку међународне арбитраже и услуге правних савета које адвокат пружа у припреми тих поступака, изузете из обавезе спровођења јавне набавке.⁵⁷ Разлог мора бити то што су ове услуге високо специјализоване и што би њихов квалитет, а не цена, требало да буде примарни критеријум приликом избора.

5. Пето поглавље: Савет истиче „(Не)стручност у вођењу арбитражних спорова“.

Прва реченица садржи оштру оцену: „Нестручност се односи на рад арбитра и правних тимова.“ Читалац који очекује да ће у даљим пасусима извештаја Савета наићи на примере који би оправдали овако тешку оптужбу због које се сваки арбитар и заступник који је икада именован од државе или заступао државу лоше осећа, вара се.

Наиме, даљи текст овог поглавља посвећен је у потпуности саставу Комисије за разматрање спорних односа који могу бити предмет међународне арбитраже, коју је Влада основала у септембру 2017. године.⁵⁸ Задаци Комисије су: разматрање спорних односа који могу бити предмет међународне арбитраже у којој би Република Србија била тужена, анализа правног и чињеничног стања ради процене позиције Републике Србије у евентуалном спору пред међународном арбитражом, као и предлози Влади да се спорни однос споразумно реши, пре подношења тужбе пред међународним арбитражним судом у случају да је то оправдано и целисходно. Савет сматра да је Влада погрешила јер је именовала за чланове комисије углавном министре.

Чини се да Савет ни овде није разумео улогу коју треба да има ово новоосновано тело. Због постојања двостраних споразума о заштити и

⁵⁷ Закон о јавним набавкама, „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012, 14/2015 и 68/2015, чл. 7, ст. 1, тачка 14.

⁵⁸ „Сл. гласник РС“, бр. 83/2017.

унапређењу инвестиција и због правне транзиције која нам следи у процесу приступања Европској унији, може се очекивати извештајан број тужби страних улагача против домаће државе на основу инвестиционих споразума, као што је то био случај у другим државама које су кроз сличан процес пролазиле у претходној деценији.⁵⁹ Државном правобранилаштву које заступа Србију у оваквим споровима нису законом изричито дата овлашћења да се поравна са страним улагачем како би се избегао скуп међународни арбитражни спор.⁶⁰ Будући да су често у питању милионски износи тужбених захтева, одлука о евентуалном поравнању са потенцијалним тужиоцем сама по себи носи велику одговорност. Тешко је очекивати да би појединац, ма у ком државном органу се налазио, могао самостално да је донесе. Може се стога десити да се држава упусти у арбитражни спор и када се зна да је тужбени захтев основан, јер ниједан појединачни актер нема довољно овлашћења да самостално донесе одлуку о закључењу поравнања. Због тога је корисно да у предарбитражном поступку (*cooling off periods*) који обавезно претходи арбитражној тужби по инвестиционим споразумима, о спору буду обавештени највиши државни званичници, и да учествују у покушају да се тај спор реши преговорима. Подразумева се да ће чланови Комисије бити потпуно и стручно извештавани о ставу Државног правобранилашта и адвоката ангажованих да заступају државу о основаности или неоснованости конкретних тужбених захтева, а могу се увек посаветовати и са другим стручњацима. Висока државна тела сличног састава постоје и у другим земљама,⁶¹ те је критика Савета за борбу против корупције и овде неоправдана.

У сваком случају, имајући у виду да Комисија за разматрање спорних односа није ни у каквој вези са предложеним изменама ЗоА, требало је примедбе на њен састав изложити на други начин, а не као што је то учињено у Извештају Савета, са насловом који је у потпуности неодговарајући.

59 Већи број инвестиционих тужби имале су, на пример, Чешка, Словачка, Мађарска, Румунија итд.

60 Закон о правобранилаштву, "Сл. гласник РС", бр. 55/2014. Члан 13, став 5 предвиђа овлашћење Правобранилаштва као заступника Србије, да се поравна са странкама у поступцима који се воде пред Европским судом за људска права, уз претходну сагласност органа чији су акти довели до поступка пред Европским судом за људска права. Међутим, овакво овлашћење није предвиђено за међународне арбитражне поступке који су, по правилу, знатно веће вредности.

61 В. о томе опширније у раду: Stanivuković M.: How to Use Time to Administer a Local Remedy in an Investor-State Dispute; In: Harmonizacija srpskog i mađarskog prava sa pravom Evropske unije : tematski zbornik. Knj. 3 = A szerb és a magyar jog harmonizációja az Európai Unió jogával : tematikus tanulmánykötet. 3. köt. = Harmonisation of Serbian and Hungarian Law with the European Union Law : thematic collection of papers. Vol. 3 / [glavni i odgovorni urednik Ranko Keča], Novi Sad, Pravni fakultet, 2015

7. Шесто поглавље: Савет истиче „(Не)транспарентност поступка“.

У овом делу, такође, не износе се никакве замерке на садржину ЗоА, који уосталом ни не предвиђа да је арбитражни поступак поверљиве природе.⁶² Напротив, замерке се износе на садржину Закона о тајности података⁶³, на који се позвало Правобранилаштво када је Савет затражио податке о спору Митилинеос. Основни узрок незадовољства Савета у овом делу је, чини се, немогућност да сазна садржину одлуке у овом предмету.⁶⁴

Проблем нетранспарентности међународне инвестиционе арбитраже постоји и већ су у оквиру УНЦИТРАЛ-а учињени одређени кораци да се он реши. Основна теза на којој се заснивају промене јесте да инвестициони спорови често покрећу питања од јавног интереса, те да јавност због тога има право да буде обавештена о њиховом току и садржини. Међутим, проблем транспарентности инвестиционе арбитраже не решава се изменама ЗоА већ међународним уговорима којима је она и уговорена. Држава када закључује билатералне и мултилатералне споразуме којима пристаје да све спорове са улагачем друге државе уговорнице који проистичу из кршења тог уговора решава путем међународне арбитраже, може предвидети клаузулу о транспарентности поступка која би омогућила да се релевантне информације о току арбитражног спора и садржини арбитражне одлуке, осим оних који представљају заштићене податке, објаве, односно учине доступним јавности. Поред тога, УНЦИТРАЛ је 2014. године донео Правила УНЦИТРАЛ-а о транспарентности у арбитражама између улагача и држава заснованим на међународним уговорима,⁶⁵ а убрзо затим је у оквиру исте организације усвојена и Конвенција о транспарентности у арбитражама између улагача и држава заснованим на међународним уговорима.⁶⁶ Правила о транспарентности примењују се аутоматски на све међународне уговоре који садрже клаузуле о решавању спорова арбитражом по арбитражним правилима УНЦИТРАЛ-а, који су потписани после 1. априла 2014. године. Конвен-

62 Странке то ако желе могу предвидети у арбитражном споразуму или у споразуму о тајности закљученом после покретања спора.

63 "Сл. гласник РС", бр., бр. 104/2009.

64 <https://www.danas.rs/ekonomija/srbija-mora-da-plati-40-miliona-dolara-grcima-zbog-rtb-bora/>

65 *UNCITRAL Rules on Transparency in Treaty-based Investor-State Arbitration*

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/2014Transparency.html

66 United Nations Convention on Transparency in Treaty-based Investor-State Arbitration <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/transparency-convention/Transparency-Convention-e.pdf> Конвенција је већ ступила на снагу и има три државе уговорнице.

ција је инструмент којим стране уговорнице у инвестиционим споразумима закљученим пре 1. априла 2014. године дају изричити пристанак на примену Правила УНЦИТРАЛ-а о транспарентности у инвестиционим споровима заснованим на тим споразумима. Према томе, уколико наша држава жели да обезбеди бољу јавност арбитражног поступка у инвестиционим споровима, прави пут је да то учини прихватањем ове Конвенције, а никако изменом ЗоА.

8. Закључак

Критика Закона о арбитражи није ничим поткрепљена. Савет за борбу против корупције није истакао ниједну одредбу закона која би заслужила критику, ниједан проблем који се у упоредном арбитражном праву регулише сличним законодавством. Није показао да су изгубљени спорови резултат несавршености тог прописа. Осим тога, у целом Извештају од осамнаест страна ни на једном месту није истакнут ни најмањи наговештај да је у области арбитраже било корупције. Стога се намеће питање због чега је Савет нашао за сходно да се на тако неспретан начин упусти у ову материју. Чини се као да је подлегао маниру да тражи недостатке тамо где их нема и да придаје натприродну моћ законима, као да простом променом закона као чаробним штапићем, могу да се реше сви проблеми. Сматрамо да због недостатка образложења и због погрешних закључака, препоруке Савета о изменама Закона о арбитражи не треба следити.

Professor Dr. Maja STANIVUKOVIĆ, University of Novi Sad

RECOMMENDATIONS OF THE COUNCIL FOR COMBATING CORRUPTION FOR AMENDMENTS TO THE ARBITRATION ACT: USUBSTANTIATED AND UNAVAILING

Abstract

This paper criticises a report on the „advantages of agreeing upon domestic arbitration“ published by the Council for Combating Corruption published in January 2018.